

Державна служба статистики України

СХВАЛЕНО

Рішення Комісії з питань
удосконалення методології
та звітної документації
(протокол від 02.10.2017 № 17)

**СТАНДАРТНИЙ ЗВІТ З ЯКОСТІ
ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ
"ЗМІНИ ЦІН (ТАРИФІВ) НА СПОЖИВЧІ ТОВАРИ (ПОСЛУГИ)"**

2.06.01.01

електронна пошта: N.Profatska@ukrstat.gov.ua
телефон: (044) 235-30-11
керівник ДСС: Профацька Н. В.

Київ – 2017

ЗМІСТ

	Стор.
1. Вступ.....	3
2. Компоненти якості державного статистичного спостереження	5
2.1. Відповідність.....	5
2.2. Точність.....	5
2.3. Своєчасність та пунктуальність.....	7
2.4. Доступність та зрозумілість.....	8
2.5. Послідовність та зіставність.....	8
2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів.....	9
2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів.....	10
2.8. Конфіденційність, прозорість та захист.....	10
3. Заключна частина.....	11

1. Вступ

Стандартний звіт з якості державного статистичного спостереження "Зміни цін (тарифів) на споживчі товари (послуги)" (далі – звіт) підготовлено з метою інформування користувачів стосовно основних критеріїв та індикаторів якості його результатів. Звіт містить загальну інформацію, яка не залежить від результатів за конкретний період державного статистичного спостереження, а визначена чинною методологією, процедурами обробки даних і методами вимірювання статистичних даних і процесів.

Наведені у звіті компоненти якості, такі як відповідність, точність, своєчасність та пунктуальність, доступність та зрозумілість, послідовність та зіставність, відповідають принципам виробництва статистичної продукції, які визначені розділом III Принципів діяльності органів державної статистики, затверджених наказом Держкомстату від 14.06.2010 № 216.

Метою проведення державного статистичного спостереження (далі – ДСС, спостереження) є отримання даних щодо змін цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) для розрахунків індексів споживчих цін, базового індексу споживчих цін.

Спостереження запроваджене з 1991 року в рамках програми опрацювання ряду макроекономічних показників, що базуються на міжнародних стандартах.

Індекс споживчих цін (далі – ІСЦ) є показником, який характеризує рівень інфляції та використовується для вирішення багатьох питань державної політики; є інформаційною базою для аналізу і прогнозу цінових процесів в економіці, індексації грошових доходів населення, рішення правових спорів, перерахунків орендної плати, сум заборгованості відповідно до рішень судових органів, показників національних рахунків у постійні ціни, проведення міжнародних зіставлень.

Базовий індекс споживчих цін (далі – БІСЦ) характеризує інфляцію, яка спричинена тиском з боку попиту, та, відповідно, найбільш повно відображає ефекти від зміни реальних монетарних умов. Він показує стійку динаміку цін з мінімізацією короткострокових нерівномірних змін цін, викликаних шоками пропозиції, адміністративним регулюванням.

БІСЦ є субіндексом ІСЦ, оскільки його побудова заснована на існуючих методологічних засадах щодо розрахунку ІСЦ.

ДСС відповідно до Довідника розділів статистики належить до розділу 2.06 "Ціни" за тематикою статистичного виробництва 2.06.01 "Споживчі ціни".

Нормативно-правовою основою проведення спостереження є Закон України "Про державну статистику", розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.08.1991 № 215-р "Про індексацію грошових доходів населення і мінімальний споживчий бюджет", розпорядження Президента України від 19.11.2001 № 328/2001-рп "Про вдосконалення спостережень за цінами і

тарифами", розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 145-р "Про затвердження Стратегії розвитку державної статистики на період до 2017 року", щорічні плани державних статистичних спостережень, затверджені Кабінетом Міністрів України, а також інші нормативно-правові документи.

Порядок проведення ДСС визначений Методологічними положеннями щодо організації статистичного спостереження за змінами цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) і розрахунків індексів споживчих цін (далі – Методологічні положення), які затверджені наказом Держстату від 29.08.2016 № 158. Зазначений методологічний документ розміщено на офіційному веб-сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) у розділі "Методологія та класифікатори"/"Статистична методологія"/"Економічна статистика"/"Ціни".

Методологічні положення ДСС базуються на міжнародних стандартах побудови індексів цін, загальних вимогах Конвенції 160 Міжнародної організації праці 1985 року (статті 12), Резолюції з питань індексів споживчих цін, прийнятій на сімнадцятій міжнародній конференції статистиків праці (2003), спільному документі Міжнародної організації праці, Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Статистичного бюро Європейської спільноти (Євростату), Європейської економічної комісії Організації Об'єднаних Націй та Світового банку (2007) "Руководство по индексам потребительских цен: Теория и практика", адаптованих відповідно до вимог національного законодавства та Постанові Ради (ЄС) № 2494/95 від 23.10.1995 про гармонізовані індекси споживчих цін, що визначають загальні рамки, в межах яких здійснюється збір, розробка, аналіз та поширення статистичних даних стосовно індексів споживчих цін.

Органи державної статистики здійснюють ДСС на основі інформації за формою № 1-ціни (спожив) (місячна) "Середні ціни (тарифи) та індивідуальні індекси цін (тарифів) на споживчі товари (послуги)", затвердженою наказом Держстату від 29.08.2016 № 157 та розміщеною на офіційному веб-сайті Держстату в розділі "Респондентам"/"Альбом форм державних статистичних спостережень на 2017 рік"/"Економічна статистика"/"Ціни"/"Споживчі ціни".

Основними статистичними публікаціями, в яких поширюються дані ДСС, є експрес-випуск "Індекси цін", статистичні збірники "Статистичний щорічник України", "Україна у цифрах", "Регіони України", "Індекси споживчих цін", економічна доповідь "Про соціально-економічне становище України", статистичний бюлетень "Основні макроекономічні показники соціально-економічного розвитку України".

На запити користувачів органи державної статистики надають наявну статистичну інформацію за результатами розробки спостереження у зведеному вигляді на паперових, електронних носіях, засобами зв'язку, в порядку та на умовах, визначених Держстатом, а також відповідно до порядку доступу до публічної інформації.

2. Компоненти якості державного статистичного спостереження

2.1. Відповідність

Відповідність – це ступінь, з яким результати державних статистичних спостережень задовольняють поточним та потенційним потребам користувачів.

Основними статистичними показниками ДСС є індекс споживчих цін, базовий індекс споживчих цін, середні споживчі ціни на товари (послуги).

При проведенні спостереження використовуються статистичні класифікатори, а саме: Класифікація індивідуального споживання за цілями (КІСЦ), Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД), Класифікація інституційних секторів економіки України (КІСЕ), Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ), Статистична класифікація продукції (СКП).

Одиницями спостереження є місцеві одиниці та фізичні особи.

Розробка та проведення розрахунків показників ДСС за змінами цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) здійснюються на державному та регіональному рівнях.

2.2. Точність

Точність – це ступінь наближеності розрахунку до дійсних значень.

Відповідно до Методологічних положень ДСС проводиться на несучільній вибірковій основі щомісячно і охоплює всі регіони країни. Показники базуються на методологічних принципах побудови індексів цін відповідно до міжнародних стандартів, а саме: формування споживчого набору товарів (послуг)-представників; відбір продуктів та територій; визначення кількості котувань за товарами (послугами)-представниками; розподіл кількості котувань за товарами-представниками між підприємствами торгівлі та ринками; відбір підприємств торгівлі, сфери послуг та ринків; порядок збору інформації щодо цін (тарифів); формування вагової структури; розрахунки середніх цін (тарифів) та індивідуальних індексів цін (тарифів) на товари (послуги)-представники на регіональному рівні; розрахунки індексів споживчих цін на державному рівні.

Споживчий набір товарів (послуг)-представників уключає товари (послуги) масового споживчого попиту. Спостереженню підлягають товари та послуги, частка яких в загальних споживчих грошових витратах населення становить не менше 0,1%. Вибір продуктів для реєстрації цін (тарифів) здійснюється у кожному місті, де проводиться спостереження методом спрямованої вибірки.

Спостереження за змінами цін (тарифів) проводиться у містах усіх регіонів

країни. Відбір міст здійснюється на державному рівні на основі процедури стратифікованого багатоступеневого відбору з елементами методу ймовірності, пропорційній розміру, та є репрезентативним для кожного регіону країни.

Відбір підприємств торгівлі та сфери послуг здійснюється на територіальному рівні для кожного міста, де проводиться спостереження на основі процедури стратифікованого багатоступеневого відбору з елементами методу ймовірності, пропорційній розміру. Цей метод передбачає відбір одиниць із генеральної сукупності шляхом надання кожній одиниці ймовірності включення у вибірку, яка пропорційна певній допоміжній змінній, а саме обсягу товарообороту (реалізованих послуг). Формування вибіркової сукупності підприємств здійснюється одночасно з переглядом споживчого набору товарів (послуг)-представників, тобто один раз на п'ять років.

Актуалізація вибіркової сукупності продуктів і базових підприємств здійснюється на щорічній основі.

Розрахунки ІСЦ проводяться на основі даних про зміни цін (тарифів), одержаних шляхом щомісячної реєстрації цін (тарифів) на споживчому ринку, та даних національних рахунків на рівні агрегатів з використанням деталізованих даних щодо структури фактичних споживчих грошових витрат домогосподарств. Поєднання даних національних рахунків та обстеження умов життя домогосподарств забезпечує узгодженість ІСЦ із показниками національних рахунків за витратами домогосподарств на рівні споживання основних груп.

У ДСС застосовуються процедури імпутації тимчасово відсутніх даних з використанням методів імпутації середньої, а саме: індексу, розрахованого з цін наявних продуктів (у межах товару-послуги (представника), індексу вищого рівня агрегації (за групою, до якої входить товар-послуга (представник)). Якщо продукт зник із продажу остаточно або зазнав значної трансформації, здійснюється його заміна із застосуванням методу прямого порівняння, суміщення або вибору нового продукту.

При розробці спостереження використовуються методи поправки на різницю в якості в явному та неявному вигляді. Коригування рядів динаміки з урахуванням фактору сезонності не проводяться.

З метою забезпечення репрезентативності даних щодо змін цін, зменшення кількості помилок та їх своєчасного виправлення, а також виявлення загальних або індивідуальних потреб щодо професійної підготовки та підвищення якості роботи реєстраторів, на постійній основі здійснюється контроль роботи реєстраторів цін. Після завершення процесу реєстрації цін реєстратори на постійній основі проводять самоконтроль якості зареєстрованих даних, а саме: дотримання вимог щодо заповнення бланків відповідно до чинної методології; з'ясування причини зміни цін; уточнення даних, виявлення помилок і, за необхідністю, їх виправлення. Підвищенню якості та ефективності роботи реєстраторів цін слугує система контролю, яка включає базову, планову та позапланову перевірки.

Ці перевірки здійснюють структурні підрозділи територіальних органів Держстату під методологічним керівництвом апарату Держстату. Фахівці апарату Держстату щомісячно здійснюють контроль бланків реєстрації цін на споживчі товари (послуги) за всіма містами, де проводиться реєстрація цін.

Базова перевірка роботи реєстраторів проводиться на регіональному рівні шляхом щомісячної перевірки бланків реєстрації, заповнених реєстраторами цін.

Планові перевірки проводяться за вибіркоким колом товарів (послуг)-представників і базових підприємств і дозволяють контролювати процес збору даних про ціни. У випадку незадовільних оцінок за результатами базової та планової перевірок, а також підозри у фальсифікації даних спостереження призначається позапланова перевірка роботи реєстраторів. Залежно від причини призначення позапланової перевірки визначаються дані, які необхідно перевірити; метод і термін її проведення, базові підприємства, що перевіряються.

2.3. Своєчасність та пунктуальність

Своєчасність – це період часу між подією або явищем, що описують статистичні дані, та публікацією цих статистичних даних.

Пунктуальність – це період часу між фактичною датою публікації даних та плановою датою, яка визначена в офіційному календарі публікацій.

Терміни оприлюднення статистичної інформації та публікацій за результатами розробки спостереження визначені планом державних статистичних спостережень. Для зручності користувачів на офіційному веб-сайті Держстату розміщені Каталог офіційних статистичних публікацій, а також Календар оприлюднення інформації, де вказані відповідні дати публікації статистичних продуктів на веб-сайті.

Оприлюднення статистичної інформації здійснюється в заплановані терміни. У випадку необхідності перенесення цих термінів на офіційному веб-сайті Держстату для користувачів розміщується відповідне повідомлення.

Збір, обробка, аналіз і поширення даних щодо змін цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) здійснюється у такі терміни:

Збір даних	Обробка даних	Аналіз даних	Поширення / Перше оприлюднення статистичної інформації
з 01 по 30 число звітнього місяця	На 1 день після звітнього місяця	до 07 числа місяця після звітнього	офіційний веб-сайт: на 08 число місяця після звітнього

Запити користувачів щодо надання інформації виконуються в терміни, передбачені Законом України "Про доступ до публічної інформації".

2.4. Доступність та зрозумілість

Доступність – це характеристика простоти та легкості, з якою користувач може отримати статистичні дані; вона визначається фізичними умовами, за наявності яких користувачі можуть отримати доступ до статистичних даних.

Зрозумілість – це характеристика простоти та легкості розуміння користувачем статистичних даних; вона вимірюється через інформаційне середовище, в якому представлені статистичні дані, що супроводжуються відповідними метаданими.

Результати спостереження розміщуються у вільному доступі у форматах .doc, .pdf, .xls на офіційному веб-сайті Держстату в розділі "Статистична інформація"/"Економічна статистика"/"Ціни", "Багатогалузева статистична інформація"/"Регіональна статистика"/"Економічна статистика"/"Ціни", "Багатогалузева статистична інформація"/"Інтерактивні електронні статистичні карти", а також у збірнику "Індекси споживчих цін" у розділі "Публікації"/"Економічна статистика"/"Ціни". Крім того, вони можуть надаватися користувачам на підставі їхніх запитів.

Контакти для отримання додаткової інформації щодо результатів цього спостереження, відповідного методологічного забезпечення, а також довідок щодо умов розповсюдження його результатів:

адреса: вул. Шота Руставелі, 3, м. Київ, 01601

телефон: (044)-235-30-11

адреса електронної пошти: N.Profatska@ukrstat.gov.ua;
office@ukrstat.gov.ua

Контактна інформація для оформлення інформаційного запиту:

телефон: 287-06-72

факс: 235-37-39

адреса електронної пошти: el.zapyt@ukrstat.gov.ua

2.5. Послідовність та зіставність

Послідовність двох або більше статистичних даних означає, наскільки в державних статистичних спостереженнях, у рамках яких вони вироблялися, використовувались однакові метадані – класифікації, визначення і сукупність, що вивчається, а також гармонізовані методи.

Зіставність – це окремий випадок послідовності, коли статистичні дані відносяться до тих самих об'єктів даних, а ціль їхнього об'єднання – зробити порівняння у часі або за регіонами, або за іншими сферами діяльності.

Спостереження здійснюється на основі споживчого набору товарів (послуг)-представників з місячною періодичністю. Зіставність статистичних даних у динаміці забезпечується методологічною єдністю формування,

отримання, взаємним контролем показників, а також формування та перегляду вагової структури.

Перегляд вагової структури здійснюється щорічно. Процедура перегляду та переходу на нові вагові коефіцієнти відповідає міжнародним стандартам, що дозволяє розраховувати ІСЦ за різні періоди з використанням різних базисних років. Розрахунки ІСЦ за оновленою ваговою структурою починаються зі звіту за січень кожного року. Індeksi найнижчого рівня (індивідуальні індeksi) по кожному місту, де проводиться спостереження, розраховуються як співвідношення середніх цін кожного товару (послуги)-представника, розрахованих за формулами середньої геометричної простої або середньої арифметичної зваженої за звітний та попередній місяці. Агрегування індивідуальних індeksiв цін на регіональний рівень здійснюється з урахуванням питомої ваги чисельності наявного міського населення міст в загальній чисельності регіону. Для агрегування індeksiв цін на вищий рівень (товарів (послуг)-представників, груп відповідно до класифікації КІСЦ, регіонів та України в цілому) використовується формула типу Ласпейреса.

2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів

Перелік користувачів інформації щодо індeksiв споживчих цін формується на основі листів-запитів на отримання статистичних даних.

Користувачами інформації, отриманої за результатами спостереження, є органи державної влади, науково-дослідні інститути, навчальні заклади, підприємства та установи, громадяни.

У квітні-червні 2013 року Держстат провів анкетне опитування користувачів статистичної інформації з метою вивчення ступеня відповідності потребам користувачів щодо статистичних даних, які містяться у збірнику "Індeksi споживчих цін", а також визначення оцінки якості зазначеної статистичної інформації.

Результати анкетного опитування свідчать, що статистична інформація зі статистики споживчих цін для 82% опитаних користувачів є основною або важливою складовою їхньої діяльності.

Відповідно до результатів опитування більшість користувачів надали відмінну та добру оцінку якості статистичної інформації зі статистики споживчих цін, яка наведена у вищезазначеному збірнику. При цьому найбільш важливим критерієм якості статистичної інформації зі статистики споживчих цін користувачі визначили "Точність/Надійність", на другому місці – "Своєчасність/Пунктуальність", на третьому – "Відповідність/Релевантність"; 95% опитаних користувачів позитивно оцінили інформаційне забезпечення Держстату (якість основних показників зі статистики споживчих цін та діяльність щодо підтримки користувачів); 81% користувачів зазначили про поліпшення забезпечення статистичною інформацією з питань статистики споживчих цін порівняно за період з 2008 по 2012 роки.

Більш детальна інформація за результатами анкетного опитування зі статистики споживчих цін наводиться в повідомленні для користувачів статистичної інформації, яке розміщене в розділі "Анкетні опитування" офіційного веб-сайту Держстату. У цьому ж розділі користувачі мають можливість ознайомитися із заходами, які вживаються на підставі отриманих результатів анкетного опитування для поліпшення якості статистичної інформації.

2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів

Спостереження за змінами цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) – це спеціально організоване статистичне спостереження, яке проводиться щомісячно фахівцями територіальних органів Держстату шляхом реєстрації цін (тарифів) на продукти, які входять до споживчого набору, без участі респондентів.

2.8. Конфіденційність, прозорість та захист

Знеособлення постачальників даних, конфіденційність інформації, яку вони надають, та її використання тільки в статистичних цілях мають бути гарантовані. Органи державної статистики мають поширювати статистичні дані об'єктивно, професійно та прозоро.

Захист конфіденційної статистичної інформації є одним з основних принципів проведення ДСС. Необхідність дотримання принципу конфіденційності статистичної інформації визначено положеннями Закону України "Про державну статистику" та міжнародними стандартами.

Для забезпечення встановлених національним і міжнародним законодавством гарантій перед респондентами у практиці проведення цього ДСС реалізуються такі заходи щодо забезпечення конфіденційності статистичної інформації:

первинні дані, зареєстровані органами державної статистики у ході проведення спостереження, використовуються виключно для статистичних цілей;

статистична інформація, отримана за результатами ДСС, надається користувачам у зведеному знеособленому вигляді.

Закон України "Про державну статистику" також визначає необхідність забезпечувати доступність, гласність і відкритість статистичної інформації, прозорість статистичної методології та статистичних методів, що відповідає міжнародним стандартам у галузі статистики. З цією метою передбачено створення системи метаданих: методичних та методологічних документів стосовно організації спостереження, його проведення, збору даних, формування інформації та її якості. Метадані спостереження оприлюднюються на офіційному

веб-сайті Держстату та його територіальних органів, надаються користувачам у публікаціях і засобах масової інформації.

3. Заключна частина

Важливою умовою подальшого розвитку ДСС є забезпечення балансу між рівнем задоволення інформаційних потреб користувачів статистичної інформації, що передбачає застосування новітніх технологій, та рівнем оптимізації процесу статистичного виробництва, що здійснюється шляхом удосконалення програмного забезпечення, встановлення постійного зворотного зв'язку з користувачами статистичної інформації та респондентами.

Основним напрямом розвитку спостереження є запровадження новітніх інформаційних технологій (наприклад, планшетів) для збору, обробки та перевірки цінової інформації.